

Samenvatting

Advies Vergrijzing in detentie

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

Achtergrond

De maatschappij vergrijst, dat wil zeggen dat het aandeel ouderen in de bevolking stijgt. Dit is ook in het gevangeniswezen merkbaar. In de penitentiaire inrichtingen (PI's) verblijven oudere gedetineerden met aan ouderdom gerelateerde problemen en zorgbehoeften. De situatie is actueel en urgent in individuele gevallen. Doordat het aantal oudere gedetineerden relatief klein is én de problemen met improvisatie en veel inzet van personeel zoveel mogelijk verholpen worden, is de situatie nog beheersbaar. Maar het gevangeniswezen is niet structureel ingericht en voorbereid op de (zorg-)behoeften en wensen van oudere gedetineerden. De situatie wordt alleen maar nijpender als in de komende jaren het aantal oudere gedetineerden toeneemt, zoals de verwachting is.

Een beleid voor ouderen in detentie

In dit advies stelt de RSJ dat een beleid voor ouderen in detentie ontwikkeld en geïmplementeerd moet worden en dat – waar nodig – regelgeving wordt aangepast en praktische maatregelen worden genomen. Hieronder volgen de hoofdlijnen daarvan.

Detentie passend en geboden

De RSJ is van mening dat het uitgangspunt moet zijn dat, mits de veiligheid van de samenleving het toelaat, wordt voorkomen dat een oudere verdachte in detentie terecht komt. Bij oudere verdachten moet worden overwogen of detentie passend en geboden is. Als dat niet zo is, zou in plaats van een gevangenisstraf voor een alternatieve afdoening gekozen moeten worden.

Ouderen op kleinschalige afdelingen in gevangenissen

Oudere gedetineerden die zich prima kunnen handhaven op reguliere afdelingen in de gevangenis, kunnen op die afdelingen verblijven. Maar de meer kwetsbare ouderen zijn het beste af op kleinschalige afdelingen, waar zij meer aandacht krijgen en waar meer controle plaatsvindt op ongewenste confrontaties tussen jongere en oudere gedetineerden (afpersing, pestgedrag). Om die reden zouden in PI's kleinschalige afdelingen gecreëerd moeten worden waar ouderen kunnen verblijven.

Zorg voor oudere gedetineerden

De medische diensten in de PI's voorzien in de reguliere somatische en psychische zorg voor oudere gedetineerden. Maar de druk is hoog en die zal in de komende decennia, met het toenemend aantal ouderen in detentie, alleen maar hoger worden. Het ontbreekt in de PI's bovendien aan specialistische kennis en menskracht op het gebied van geriatrie en (psycho-)geriatrie zorg. Tevens is de hulp bij algemene dagelijkse levensverrichtingen

en thuiszorgtaken in de PI's niet voldoende geregeld. Wellicht dat hier penitentiair inrichtingswerkers die extra zijn opgeleid voor (het uitvoeren van) zorgtaken, uitkomst kunnen bieden. Ook kan gedacht worden aan het opnemen van thuiszorgwerkers in de medische diensten van de PI's.

Bouwkundige en technische aanpassingen in de inrichtingen

Er is behoefte aan extra voorzieningen en bouwkundige aanpassingen van de cellen waarin oudere gedetineerden verblijven. Het gaat hierbij vooral om praktische zaken zoals rollator-toegankelijke cellen, hoog-laagbedden, verhoogde toiletten en handgrepen aan de muur in het sanitaire gedeelte van de cel.

Indeling van PI's

Ook de indeling van een PI moet afgestemd worden op de oudere populatie. Algemene ruimtes, arbeidsruimtes en de luchtplaats moeten ook voor oudere gedetineerden goed bereikbaar zijn. Dat is niet overal het geval.

Re-integratie

Langdurig gestraften kunnen na afloop van hun detentie vaak niet zomaar weer meedraaien in de maatschappij omdat zij een achterstand hebben in het gebruik van van digitale middelen, zoals computers en smartphones. Verder zal bij oudere gedetineerden het ondersteunende en beschermende netwerk beperkter zijn dan bij jongeren omdat ouders en familieleden zijn weggevallen. Deze omstandigheden vragen extra inspanning bij de re-integratie.

Tot slot

Het feit dat het gevangeniswezen niet op de problemen en (zorg)behoefte van oudere gedetineerden is ingericht, betekent dat de tenuitvoerlegging in individuele gevallen niet in alle opzichten aan de wettelijke vereisten voldoet. Hier wordt onder meer bedoeld op situaties waarin de benodigde zorg niet wordt geleverd en de veiligheid van gedetineerden niet is gewaarborgd (afpersing, pesten). Dergelijke situaties doen zich nu in individuele gevallen voor, maar kunnen in de komende jaren vaker optreden en structureel worden, door de verwachte toename van oudere gedetineerden. De RSJ is bezorgd dat daarmee de humaniteit en de legitimiteit van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf voor oudere gedetineerden in het gedrang kunnen komen.

Het advies wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen.

